ישראל זקוק לכסף להוצאות החג"? ומזה הבנתי – סיים כ"ק אדמו"ר שליט"א – "שהרבי דייק לא לשלם לפני החג".

אח"כ ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בארוכה את הענין המדובר בשד"ח הנ"ל ע"פ נגלה.

יום ד', ר"ח סיון: בימים אלו יצא לאור קונטרס לחג השבועות הכולל את המאמרים ד"ה "וכל העם רואים" ליל א' דחה"ש, ד"ה "וירא העם וינועו" ליל ב', וד"ה "ויספו ענוים בה' שמחה" יום ב' דחה"ש משנת תרצ"ז, שיחת חה"ש תש"ט, וכן "אחת מהרשימות שכתבם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ במשך חדשי החורף ה'שי"ת".

בהקדמה לקונטרס מעתיק כ"ק אדמו"ר שליט"א קטעים ממכתבו של כ"ק אדמו"ר הכ"מ בשנה שעברה אל אנ"ש העולים לאה"ק בו כותב אשר ציוה להנהלת המל"ח לשלוח להם ספר תורה, שזה יהי' להם לאות זכרון תמיד לסדר את חייהם ע"פ התורה כפי שהורונו רבותינו הק', ולהאציל מרוחה על כל בנ"י הקרובים והרחוקים לע"ע, ולקרבם לתומ"צ. ובימים אלו שמקבלים אנו את התורה מחדש צריכים להתבונן בדברי הרב בהתבוננות המביאה לידי פועל טוב במשך כל השנה.

את הקונטרס שלח כ"ק אדמו"ר שליט"א בצירוף מכתב כללי-פרטי הנושא את התאריך "ער"ח סיון ה'שי"ת", ובו מבאר בארוכה כמה ענינים בלימוד התורה ומעיר "אשר . . מוכרח הלימוד לעתים קבועים, דוקא בתורת הנשיא הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ" באשר "הוא ראש ומוח . . נשמה הכללית . . וממנו . . כל ההמשכות וההשפעות . . לכל השייכים אליו" ש"הם . . ע"י תורה".

ש"פ במדבר, ד' סיון: אחרי תפלת שחרית שאל ר' שניאור זלמן שי' גורארי' את כ"ק אדמו"ר שליט"א מהו ענין הנסיעה אל ה"אוהל", והרי אפשר תמיד ובכל מקום להיות בהתקשרות עם הרבי הכ"מ? והשיב לו כ"ק אדמו"ר שליט"א, דאיתא בספרים שבמקום שנמצא החלק הכי נמוך של האדם (עפר), דוקא שם יכולה להיות ההתקשרות עם היחידה שבנפש.

יום א', ה' סיון, ערב חג השבועות: כ"ק אדמו"ר שליט"א נסע היום ל"אוהל".

יום ג', ב' דחג השבועות: אחרי תפלת מנחה התוועד כ"ק אדמו"ר שליט"א.

כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס להתוועדות בשעה 4:30. בהתוועדות נכח קהל גדול מאד.

באמצע ההתוועדות קם הרה"ג הרה"ח אלי' סימפסאן, מזקני החסידים וממזכיריו של כ"ק אדמו"ר הכ"מ, והכריז בשם כל אנ"ש שי' "די רייד איז גוט אַבער מיר ווילן האָבן חסידות" [=ה'שיחות' הם ענין טוב, אך אנו רוצים מאמר דא"ח]. אולם כ"ק אדמו"ר שליט"א לא הגיב מאומה. הנ"ל אמר הרבה "לחיים" ונעמד שוב וביקש שכ"ק אדמו"ר שליט"א יאמר דא"ח, ושוב לא הגיב כ"ק אדמו"ר שליט"א. לאחר שיחה נוספת קם הנ"ל בפעם השלישית וביקש בשם כל אנ"ש שכ"ק אדמו"ר שליט"א יאמר מאמר חסידות. מיד נראה חיוך קל על פניו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א, הוא הרהר רגעים אחדים ואמר: "עס מוז זיין דוקא איצטער?! עס דאַרף נישט זיין דוקא יעצט, עס קען זיין אַנאַנדער מאָל" [=זה מוכרח להיות דוקא עכשיו?! זה לא חייב להיות דוקא עכשיו, זה יכול להיות בהזדמנות אחרת].

בסוף ההתוועדות אמר: השי"ת יעזור שהרבי יבוא כפי שהוא מלובש בגוף ויוציאנו מהגלות.

בס"ד. שיחת חג הפורים ה'תשי"א.

בלתי מוגה

א. אודות נוסח התפלה בר"ה ויוהכ"פ איתא בזהרי[1] "תלת ובכן ובכן ובכן", אבל לפי הנוסח שלנו אומרים "ובכן" ארבע פעמים[2].

ויש לבאר זה ע"פ הידוע[3] ש"ובכן" הרביעי הוא כנגד "ובכן" שנאמר במגילת אסתר[4] — "ובכן אבוא אל המלך[5] אשר לא כדת", שלהיותו "לא כדת", לא נקבע בנוסח התפלה מלכתחילה...

והענין בזה[6]:

הסדר הרגיל הוא שאין לבוא אל המלך אל החצר הפנימית... — "כל עבדי המלך גו' יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו גו'"[7].

אמנם, בימי הפורים, ניתן כח לכל בנ"י, כאו"א לפי ערכו, שכאשר הולכים בתוקף... ולא מתחשבים בכך שהכניסה אל החצר הפנימית היא "לא כדת",

— שכן, בידעו שבחצר הפנימית נמצא המלך אחשורוש, "זה הקב"ה שאחרית וראשית שלו"[8], מה איכפת לו ("וואָס איז אים די נפק"מ"...) אם הנהגה זו היא "כדת" או "לא כדת"... כיון שיודע שעי"ז יפגש ("ער וועט זיך צוזאַמענקומען") עם הקב"ה "שאחרית וראשית שלו" —

אזי מתנהגים עמו מלמעלה ג"כ "שלא כדת" — שמכניסים אותו אל המלך אל החצר הפנימית, ולא עוד אלא שנותנים לו את "ראש השרביט"[9],

1) ח"ב נב, א. וראה הנסמן בנצו"ז שם אות ב'.

2) ראה הנסמן בנצו"ז שם אות ג'. וראה שער הכוונות ענין ר"ה דרוש ו' (קרוב לסופו). שער הכולל פמ"ב ס"ד.

3) אוה"ת דרושי ר"ה ע' א'תמה. סה"מ תרצ"ט ע' 14. וראה טוא"ח סתקפ"ב. אבודרהם בסדר תפלת ר"ה ופירושה.

4) ד, טז.

5) כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק לרגע, ואח"כ המשיך בקול חנוק מבכי. וכן מספר פעמים בהמשך הענין (המו"ל).

6) ראה גם לקמן ס"ט.

7) שם, יא.

8) כדאיתא במדרש (הובא במאו"א א, קפב), והובא בדרושי חסידות (ראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' קצג. וש"נ).

9) שם ה, ב.

ואח"כ נותנים לו את כל השרביט, כמבואר פרטי הענינים בזה בדרושי פורים[10].

ב. ומימי הפורים ה"ז נמשך גם על כל השנה כולה:

ענינו של פורים הוא גמר ושלימות מתן־תורה, כמ"ש[11] "קיימו וקבלו היהודים", "קיימו מה שקבלו כבר"[12] (במ"ת), וכתיב[13] "וקבל היהודים את אשר החלו לעשות", שבמ"ת היתה רק ההתחלה ("החלו") בלבד, וגמר ושלימות הקבלה היתה בימי הפורים[14].

וכיון שמתן־תורה הו"ע כללי שנוגע לכללות מציאותם של בנ"י (שמציאותם היא תורה ומצוותי') על כל השנה, הרי בודאי שענינו של פורים — גמר ושלימות מתן־תורה — הו"ע כללי שנוגע לכללות מציאותם של בנ"י על כל השנה.

ובנוגע לענייננו:

מימי הפורים למדים כלל, שכאשר רואים שאין עצה... "כל עבדי המלך גו' יודעים" שאין להכנס אל החצר הפנימית... לא צריכים להתפעל, אלא להדחק שמה ("שפאַרן זיך אַהינצו")!

ובהתאם לכך נעשית ההנהגה על כל השנה כולה — שכאשר רואים שאין ברירה אחרת, אזי, "ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת"...

ג. מאמר ד"ה וקבל היהודים את אשר החלו לעשות[15] — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

ד. בהמשך להמדובר לעיל (במאמר[16]) אודות החילוק שבין המס"נ דחנוכה להמס"נ דפורים — יש להוסיף בזה עוד ענין ע"פ נגלה דתורה (אף

10) ראה תו"א מג"א צג, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

11) אסתר ט, כז.

12) שבת פח, א.

13) שם, כג.

14) ראה ד"ה וקבל היהודים גו' דפורים קטן תרפ"ז שי"ל בקונטרס פורים (סה"מ תשי"א ע' 180 ואילך). ד"ה זה שנאמר בהתוועדות (לעיל ע' 285 ואילך).

15) כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל (בניגון של מאמר): וקבל היהודים את אשר החלו, והפסיק קצת בבכי, ואח"כ חזר והתחיל עוה"פ וקבל היהודים את אשר הלו לעשות, ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר ... (המו"ל).

16) פ"ג (לעיל ע' 287). פ"י (לעיל ע' 294).

בס"ד. שיחת יו"ד שבט ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (הבינוני) וניגון אדמו"ר מהורש"ב, ואח"כ אמר מאמר ד"ה באתי לגני אחותי כלה (המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

אח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש וניגון אדמו"ר הצ"צ.

* * *

ב. דברי צדיקים קיימים לעד[1].

ובהקדמה:

איתא במדרש בפ' האזינו[2] (והובא בפרש"י על הפסוק) — "שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם", "בשר ודם שהוא הולך למות ממהר כו' כי שמא ימות כו' אבל הקב"ה חי לעולם כו'". כלומר, בשר ודם שימיו ספורים, כשרוצה לפעול דבר מסויים עליו למהר לעשותו, דאל"כ, מי יודע אם יספיק לעשות הדבר[3], אבל הקב"ה שחי לעולם, אינו צריך למהר, כיון שבכל עת שירצה יוכל לעשות הדבר.

ולהעיר, שגם בפעולתו של בשר ודם מצינו ענין של נצחיות — בעניני תורה ומצוות — כמ"ש רבינו הזקן בתניא[4] ש"יחוד זה (שנעשה ע"י תומ"צ) למעלה הוא נצחי לעולם ועד", ובמילא מובן שיכול להיות שלאחרי זמן תומשך ותבוא מזה הפעולה למטה; אבל, גם הנצחיות שבעניני תומ"צ אינה אלא בנוגע לענינים שכבר נעשו בפועל ממש, משא"כ בנוגע לעניני תומ"צ שעדיין לא נעשו בפועל ממש (והיו רק במחשבה, או אפילו בדיבור), הרי הם בכלל האמור במדת בשר ודם, שכיון שימיו ספורים עליו למהר לעשותם, כי, מי יודע אם לאח"ז תהי' לו היכולת לעשותם.

ובזה יש חידוש ש"דברי צדיקים קיימים לעד" — שלא רק

---

1) ראה אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג ע' תקעו. ח"ד ע' שלט. ח"י ע' קמו. חי"א ע' שכט.

2) ספרי האזינו לב, מ.

3) ראה גם סד"ה באתי לגני השי"ת (סה"מ תש"י ע' 118): "מי הוא היודע עתו וזמנו, וכדאיתא במד"ר (דב"ר פ"ט, ג) אין אדם שליט לומר המתינו לי עד שאעשה חשבונותי כו'".

4) פכ"ה (לב, א).

3

לתמים יואל כהן לומר לחיים ג' פעמים: בפעם הראשונה לא אמר כלום, בפעם השניה אמר "נעם פאר דעם טאטן, ער זאל זיין א בעל פרנסה", ובפעם השלישית אמר (לתמימים שעמדו ליד הנ"ל): "אז ער וועט נעמען וועט ער געדיינקען" (הכוונה שיזכור לחזור על השיחות והמאמר). אחר ברכת המזון שבסיום ההתוועדות התחילו לנגן "כי בשמחה" ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "איך גיי נאך ניט אוועק".

שבת פרשת שלח, כ"ו סיון, מברכים חודש תמוז: כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר מאמר ד"ה שלח לך, וגם אמר שיחה שארכה כעשרים דקות (מאחר וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שלעת-עתה אינו רוצה לומר מאמר אלא בעת התוועדות, לכן רואים שבכל שבת-מברכים העיקר הוא המאמר, אך להיות שזה צריך להיות בעת התוועדות אומר גם שיחה קצרה).

תוכן השיחה הי' בדבר ארץ ישראל, ששבט אפרים רצו לעלות לבדם ולא הצלית, כי ללכת לא"י צריכים רק בשליחות משה, וביאר בענין שלח לך לדעתך דוקא, כי זה תלוי במשה דוקא, (בהמאמר התבאר ענין זה באריכות), וסיים שאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, וגם כעת אסור ללכת לא"י והיא ארץ אוכלת ישובי' כמו שהתבאר בהמאמר), זולת אלו שמשה שלחם, זה הי' תוכן השיחה.

לענין מה דיבר זה איני יודע, ואומרים שדיבר זה אודות אנ"ש דפאריז אך זה פלא קצת, כי הרי אף איחד אינו נוסע לבדו, בלי שישאל את משה שבדורנו, הוא כ"ק רבינו שליט"א, אך יהי' איך שיהי' כה אמר.

אגב, דיבר קצת אודות הביטול שצריך להיות צו א רבי'ן, וסיפר שדיבר פעם אין לערנען מיט א מתנגד, ואמר ההוא סברא דלא כהראשונים באמרו, וואס בין איך שולדיג אז איך בין געבארן [illegible] עטליכע הונדערט יאר שפעטער, הרי בהכל הוא שוה אליהם, לבד בהנגן.

כ"ח סיון: [illegible]

[illegible]

תחילת תמוז: [illegible] מבראזיל מספרים שבמדינתם יש אשה אחת שבנה עמד לפני ניתוח ובהיות שהיא שבנה של אחד מהורי התלמידים הנ"ל והתלמידים פעלו כבר על הוריהם (ברוך התלבשות או ברוך מקיף) אמרו לה ההורים שתשלח מברק לכ"ק אדמו"ר שליט"א. כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שלא יעשו את הניתוח ולהפתעת הרופאים הילד הבריא. הסיפור התפרסם בעיתוני ברזיל המספרים על צדיק מניו-יורק שצדק בדבריו נגד כל הרופאים. כעת מנסים התלמידים להשפיע על האשה שתשלח את בנה ללמוד כאן בישיבה.

י"ב תמוז: כ"ק אדמו"ר שליט"א נסע לאוהל ועמו קהל רב. לקראת הנסיעה מסרו לכ"ק אדמו"ר שליט"א פדיונות לקוראם על האוהל, כמו שעושים בכל פעם. בערב הייתה התוועדות בדירת כ"ק אדמו"ר

תמוז) נכנס ליחידות ואמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וואס הערט זיך גוטע נייעס; וועז דו וועסט זיין א גוטער סאלדאט און אפטאן דיין שליחות וועט דער אויבערשטער דיר באפרייען". החייל אמר שלפעמים מרגיש חלישות ברוחניות, והורה לו כ"ק אדמו"ר שליט"א: א) לדבר עם שאר החיילים בנוגע אידישקייט וזה יתן לו עוז. ב) לומר קפיטל תהלים בכל יום.

אחר היחידות נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א לבית-המדרש וראה שם כמניין אנשים ואמר: "אנשטאט אזוי שטייען בעסער פארברייניגען".

ג' דסליחות: נכנס ליחידות התמים שלמה קרליבך ביחד עם שלושים מתלמידיו, שמקרבם לאידישקייט. כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר עמם (באנגלית) בענין הכרח קיום המצוות. הם שאלו כמה שאלות, על רוח הקודש וכו', וענה על כל שאלותיהם ולבסוף סיים שכאשר יקיימו מצוות מעשיות אזי במילא יובנו כל הענינים. בתוך הדבורים, בקשו מכ"ק אדמו"ר שליט"א שיתרגם את ספר התניא לאנגלית, ואמר שדבר זה צריך לקחת הרבה זמן, אך אם יצביעו על ענינים מסויימים שרוצים יראה שהם יתורגמו לאנגלית.

משך זמן קודם ר"ה שאלו את כ"ק אדמו"ר שליט"א אם לשכור מקום רחב יותר לתפילות ולהתוועדויות בימים הנוראים, וענה: "דער רבי האָט זיך געווייקט אין די וועגט די לעצטע צען יאָר אין טרערן און מיט די לעצטע כוחות, וועל איך פון דאָנעט אַוועקגיין?". לקראת ר"ה הגיע קהל גדול ולכולם הי' מקום.

ליל שישי אור לכ"ז אלול: נכנסו אל כ"ק אדמו"ר שליט"א כמה מאנ"ש וביקשו שיאמר מאמר בר"ה (כידוע שאף שכבר קיבל את הנשיאות ואמר מאמרים, מכל מקום אומרם רק בעת התוועדויות, בשבתות מברכים וביומי דפגרא, אך לומר רק מאמר אינו אומר). כ"ק אדמו"ר שליט"א ענה להם שביום א, היינו בער"ה, יאמר להם תשובה.

ש"פ נצבים, כ"ח אלול: בעת ההתוועדות ציוה לר' שמואל זלמנוב לנגן את התנועה של ר"ה (הרש"ז הוא המתחיל את הניגונים בעת ההתוועדויות עוד בזמנו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ). מיד כשהתחיל הנ"ל לנגן התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לבכות בכי רב, כשהוא משעין ראשו הק' על ידיו שעל השולחן. ניגן רק הרש"ז וכל הקהל שתק. באמצע פסק הרש"ז לנגן, וכ"ק אדמו"ר שליט"א רמז באצבעו (עם המטפחת) שינגן הלאה, וכן הי' כמה פעמים, עד שהרים את ראשו מעל השולחן ואז פסק לנגן. אח"כ דיבר שיחה בעניין "גילו ברעדה". כדיבר בעניין זה התחיל שוב לבכות, ודבריו נבלעו בדמעות, ואלו שעמדו מרחוק לא יכלו לשמוע, רק אלו שעמדו בקירוב אליו. אחרי שיחה זו צוה לנגן ניגון שמח, ושר בעצמו, אך על פניו הק' עדיין ניכרה מתיחות.

השמטה: הרב בנציון שמטוב ישן פעם אחת בחדר שני שבבית-המדרש, וכאשר הקיץ וראה שכ"ק אדמו"ר שליט"א נמצא בחדר נזדעזע. כ"ק אדמו"ר שליט"א הרגיש בזה ואמר: "איך גיי שוין ארויס". פעם נוספת קרה שראה את כ"ק אדמו"ר שליט"א הולך מולו וברח. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:"וואו איז דער אהבת ישראל אז מען דערשרעקט זיך פאר א אידן?".

ראשון, ערב ר"ה ה'תשי"ב: בתפילות שחרית ומנחה אמר קדיש. אחר שחרית עשה התרת נדרים ומאחר שהיום ערב שנת השמיטה הוסיף ואמר גם נוסח הפרוזבול, בעל-פה. ואח"כ אמר: "דערלעבט איבער אַ

יאָר. אַ כתיבה וחתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה". אח"כ התחיל סדר הגשת הפ"נ, וחסדר הי' שכאשר התקבצו קבוצה מאנ"ש ליד חדרו הק' הי' פותח את הדלת והיו מגישים לו את הפ"נ, וכשגמרו הי' סוגר את הדלת, וכן הי' פעמים רבות. כשקיבל הפ"נ הי' נראה חיוור כסיד ותואר פניו מאויים, שקשה להביט עליו. באמצע, כשנכנסו הרבה ביחד, אמר: "דער אויבערשטער זאל העלפן כו'" (כנ"ל בפנים הספר). כשנכנס ר' מיכאל פאריטשער עם שלושה נערים הושיט כ"ק אדמו"ר שליט"א את ידו הק' לקטן שבהם, ואודות שני המבוגרים יותר אמר לו: "זיי זיינען שוין עלטערע, זיי דאַרפן ניט געבן קיין האַנט". קיבל פ"נ עד שעה 12 לערך.

היום התחדש עניין מיוחד, כדלהלן: בכל פעם כאשר כ"ק אדמו"ר שליט"א נוסע לאוהל, כמו בער"ח והדומה, לוקח הוא פדיונות מכל אחד הרוצה שיקראם על הציון, עד שנעשה כבר סדר, שבכל ער"ח, הנה כל אנ"ש והתמימים הנמצאים בבית-הכנסת קודם נסיעתו רושמים שמם ושמות ב"ב ומוסרים לכ"ק אדמו"ר שליט"א, כי ציוה שלא יכתבו פ"נ באריכות (זולת אם נזקקים לברכה מיוחדת) כדי שלא יארך הרבה זמן. בזמן האחרון נעשה סדר שבכדי להקל על כ"ק אדמו"ר שליט"א לא כותבים יותר על פתקאות נפרדות, אלא לוקחים כמה ניירות גדולים וכל אחד כותב עליהם את השמות שהוא רוצה. היום, כשנכנסו אליו אנ"ש (כנ"ל) שאלו אצלון איך יהי' הסדר עם הפדיונות, וענה: "אַזוי ווי אַלע מאָל, מען זאָל מאַכן די לאַנגע צעטלאַך, וועל איך לייענען אויפן אוהל". ואמרו שהרי הסדר אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הי' שבער"ה נכנס כל אחד ונתן הפ"נ שלו. וענה על זה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "די וואָס ווילן געבן באַזונדערע צעטלאַך, וועל איך נעמן, אָבער איך וועל עס ניט לייענען אויפן ציון, מצד חוסר הזמן". ובמילא התחדש היום שאת הפתקאות הנפרדות קיבל כ"ק אדמו"ר שליט"א באומרו במפורש שלא יקרא אותם על הציון, כלומר, שזו הפעם הראשונה שמקבל בעצמו פדיונות.

כן נודע היום על חידוש נוסף, והוא, שהיום קרא אליו כ"ק אדמו"ר שליט"א את אלו מאנ"ש שנכנסו אליו בשבוע שעבר וביקשוהו שיאמר מאמר, וענה להם תשובה חיובית. כן אמר להם שמלבד אמירת המאמר תהי' גם סעודה, ובלשונו הק': "אַ טיש".

היום נסעו כולם לאוהל, וכמובן גם כ"ק אדמו"ר שליט"א, אך הוא נסע לשם מאוחר מאוד, בשעה 1:30, ובא בחזרה כשלושת רבעי שעה קודם הדלה"נ, כך שהי' באוהל פחות משעתיים. כשחזר התפללו מנחה ואח"כ הלך לחדרו.

(6)

המתין הרב שלמה אהרן קזרנובסקי ואיחל לכ"ק אדמו"ר שליט"א "מזל טוב", וכ"ק אדמו"ר שליט"א הגיב בחיוך.

אחרי ההתוועדות נערכה "חזרה" שבה השתתפו כל אנ"ש והת' ובראשם הרב מרדכי מענטליק, הרב שמואל דוד רייטשיק, הרב יוסף מנחם מענדל טעננבוים, הרב יוסף וויינבערג, הת' יואל כהן ועוד. החזרה הסתיימה בשעה 3:00, אך התמימים מבלי הבט על עייפותם (שלא ישנו כל הלילה הקודם, ולא אכלו במשך כל היום וכו') נשארו לחזור פעם נוספת את המאמר, עד 6:30 בבוקר. למחרת בבוקר המשיכו התמימים, ובראשם הת' יואל כהן, לחזור על המאמר ברבים כחמש-שש פעמים, מלבד מה שחזרו אותו בינם לבין עצמם. כך הי' גם במשך הימים הבאים, שהייתה חיות רבה במאמר הראשון ששמעו מכ"ק אדמו"ר שליט"א.

חמישי, י"א שבט: בלילה נכנס ליחידות אחד מהאורחים שבאו ליו"ד שבט, וכשדובר אודות זמן נסיעתו לביתו, העיר כ"ק אדמו"ר שליט"א שאם יספיק הזמן, יתכן אולי שתתקיים התוועדות בשבת הקרובה, י"ג שבט, "דער באבעס יארצייט". כשהאברך הנ"ל יצא מהיחידות וסיפר את דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א שאלו כולם אצל הרב חדקוב באם תהי' התוועדות בשבת, אך הוא ענה בשלילה.

לא שנכנס ליחידות ואמר שנוסע להצבא וכו' אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (התוכן): שלא ידאג, ויהי' בריא. תניח תפילין, ותאמר תהילים מתי שתוכל, ותכתוב לי ממצבך. אח"כ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: מי אומר שבכלל תלך, הם ישלחו אותך ממחנה אחד לשני, ואפילו אם תלך מעבר לים מי אומר שתלך למקום המלחמה, ואפילו אם תלך למקום המלחמה אולי לא במקום סכנה, ואפילו אם תהי' במקום סכנה על החזית אתה צריך לידע שיש לך אַ "העלמעט" (כובע פלדה) שמגן מכדורים, ובעת המלחמה תאמר תפילות, ותחזור בשלום.

ש"פ בשלח, י"ג שבט, יאצ"ט הרבנית שטערנא שרה נ"ע: בבוקר שאלו שוב את הרב חדקוב באם תהי' התוועדות, והמשיך לטעון שלא, וכך עד לאחרי סיום התפלה טען שלמיטב ידיעתו לא תהי' התוועדות. כולם כבר חשבו ללכת לביתם, אך לפתע קרא כ"ק אדמו"ר שליט"א לחדרו את הרב חדקוב, אשר שהה שם כמה רגעים וביציאתו הודיע שכ"ק אדמו"ר שליט"א יכנס תיכף להתוועדות.

כאשר נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א להתוועדות שאל אם כולם כבר אחרי קידוש וצוה שיאמרו לחיים. אח"כ צוה לנגן ובסיום הניגון החל לפתע באמירת מאמר דא"ח, ד"ה "היושבת בגנים", כהמשך להמאמר ד"ה "באתי לגני" שנאמר ביו"ד שבט.

ראשון, י"ד שבט: היום נכנס ה"חוזר" הת' יואל כהן ליחידות, שבסיומה שאלו כ"ק אדמו"ר שליט"א: וואס הערט זיך מיט די הנחות? (הכוונה להנחות מהתוועדויות יו"ד שבט וי"ג שבט). הת' הנ"ל ענה שכנראה כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א להנחות מהשיחות, אבל המאמרים יהיו כנראה בכתב... (כלומר שכ"ק אדמו"ר שליט"א יתן אותם בכי"ק). כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר: וואס איז? קענסט דען ניט מאכן קיין הנחה? וענה הנ"ל: עפעס ניט אזוי. כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך מאוד ושאל: און פון שבת? וענה: נאך ערגער. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: וואס, אזוי פיל משקה געגומען? מסתמא איז דאס מערניט ווי א תירוץ, וועסט זיך משתדל זיין וועסטו מאכן ביידע גוט. ושאל הת' הנ"ל: פונדעסטוועגן, אפשר בכתב? וכ"ק אדמו"ר שליט"א חייך וענה: נו, איך וועל זען, דו טראג אריין וואס דו האסט, און אויב איך וועל האבן צייט וועל איך זיך משתדל זיין געבן בכתב.

בס"ד. שיחת יום ה' פ' בלק, י"ב תמוז ה'תשי"ג.

בלתי מוגה

א. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון קודם דא"ח, ולפני אמירת המאמר פתח בהקדמה, שאמירת המאמר בהתחלת ההתוועדות היא כדי שהמחשבה אודות אמירת המאמר לא תבלבל את ההתוועדות, שכן, המחשבה אודות המאמר באמצע התוועדות היא בבחי' "מחשבה זרה", כדלהלן:]

ידוע לכל עד כמה מושלל הענין של מחשבה זרה — זרה דייקא, היינו, שאין הכוונה שהמחשבה מצד עצמה אינה רצוי', כי אם, שמחשבה זו היא זרה ביחס להענין שעוסקים בו עתה, שאינה שייכת אליו, ואין זה מקומה, ולכן, גם כאשר המחשבה מצד עצמה היא טובה ונעלית, הנה בהיותה שלא במקומה, לא זו בלבד שאינה מתקנת, אלא אדרבה — שיכולה לקלקל.

ב. ובהקדמה — שעיקר שלילת הבלבול דמחשבות זרות הוא לכאורה בנוגע לענין התפלה דוקא, שצריכה להיות באופן של "דע לפני מי אתה עומד"[1],

משא"כ בנוגע לגמילות־חסדים, למשל, הרי מלבד החיוב הכללי על כאו"א מישראל שלא להסיח דעת ח"ו מהקב"ה (שהוא בכלל הששׁ מצוות שחיובן בכל מקום ובכל זמן ללא הפסק[2]), לא ניתוסף חיוב מיוחד של "דע לפני מי אתה עומד" מצד הענין דגמ"ח כשלעצמו,

ואדרבה: בשעה שגומל חסד עם העני, אזי מחשבתו היא אודות גודל הרחמנות עליו, וכיו"ב בשאר עניני ההתבוננות שמביאות את האדם לידי נתינת צדקה — מחשבות שברובם קשורים עם מציאות העולם, נברא בעל גבול, שלכן יש בו חסרון (כבנדו"ד, החסרון של העני שזקוק לגמ"ח) — היפך מציאותו של הבורא שהוא תכלית השלימות, ונמצא, שלפי שעה אינו חושב אודות אחדות הבורא.

ואפילו בנוגע לתורה שלימודה צריך להיות קשור עם נותן התורה, ומתוך ידיעה שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה — הרי אפילו בתניא[3]

1) ראה ברכות כח, ב. (בסופה).
2) אגרת המחבר שבריש ס' החינוך 3) פמ"א (נח, ב).

מבואר ש"עיקר ההכנה לשמה לעכב הוא בתחלת הלימוד", או "בכל שעה ושעה עכ"פ" מצד שינויי הצירופים כו', אבל בעת הלימוד עצמו, שצריך להיות באופן שיבין וישיג בחכמתו ובינתו את השכל והטעמים כו' שבסוגיא זו, בהכרח להעמיק את דעתו בהשכל שבענין זה, ובדרך ממילא אינו חושב — לפי שעה — אודות אחדות הבורא.

ורק בנוגע לתפלה — הנה בכל ענין וענין שמתפלל ומבקש אודותיו צריכה להיות הכוונה "לפני מי אתה עומד" בכל רגע ורגע [לא רק בתחלת הענין, כמ"ש אדמו"ר הזקן בנוגע ללימוד התורה שמספיקה ההכנה לשמה "בתחלת הלימוד"], ואע"פ שכל בקשה בתפלה היא למלאות את החסרון, שקשור עם מציאותו של הנברא (כנ"ל בנוגע לגמ"ח) — הרי באותו רגע ממש צריך להיות קשור עם הבורא שבכחו למלאות את החסרון בשרשו.

וכיון שהתפלה היא באופן שבכל רגע קשורה מחשבתו עם הבורא, "דע לפני מי אתה עומד" — לכן נוגע בה ביחוד שלילת הבלבול דמחשבות זרות, היינו, שגם מחשבה קדושה ונעלית, אם אינה אודות הבורא עצמו, הרי היא "מחשבה זרה" שמבלבלת לענין התפלה.

ג. אמנם, כד דייקת שפיר, מושלל הענין דמחשבה זרה (מחשבה שאינה שייכת לענין שבו עוסקים עתה) בכל עניני עבודת ה':

ובהקדם דין עיקרי בתורה — "בכל דרכיך דעהו"[4], היינו, שצריך לעבוד את ה' לא רק בשעת עשיית מצוה, אלא גם בשעת העסק בעניני הרשות, כמו אכילה ושתי' וכיו"ב (כפי שנימנו ברמב"ם[5]), שכל אחד מענינים אלה צריך להיות ענין של עבודת הבורא.

וכיון שהלשון "עבודה" בפסוק הוא בנוגע לענינים הקשורים עם ביהמ"ק, ובמיוחד עבודת הקרבנות[6], נמצא, שצריכים לעבוד את ה' באופן ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[7], שעיקרו ונקודתו הפנימית הו"ע הקרבנות.

כלומר, עבודתו של יהודי צריכה להיות באופן שבכל ענין ובכל פעולה — אפילו כשנראה שזהו דבר הרשות לגמרי — יורגש אצלו שלאמיתתו של דבר מקריב הוא קרבן לו ית', היינו, שמקרב (קרבן מלשון

4) משלי ג, ו. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. וראה ברכות סג, א.
5) הל' דעות שם. וראה גם שם רפ"ה.
6) ראה פרש"י ורבינו יונה לאבות פ"א מ"ב.
7) תרומה כה, ח.

קירוב[8]) דבר זה להקב"ה, אשר, עי"ז נעשה "ריח ניחוח לה'"[9]: "ריח" — שעולה מלמטה למעלה, ופועל "ניחוח", "נחת רוח לפני"[10], ועי"ז נעשה גם "ניחוח" "מלשון נחות דרגא"[11] — שהקב"ה יורד ושורה למטה, שזהו תכלית ענין הקרבנות, אשר, ענין זה נעשה גם בכל פעולה ופעולה של יהודי, גם בדבר הרשות, שעושה הדבר הגשמי כלי לאלקות, ולא רק "כלי", אלא גם "אבר" שממשיך חיות[12], היינו, שממשיך אלקות מלמעלה למטה.

והנה, בקרבנות צ"ל מחשבה לשמה, ואילו מחשבה שלא לשמה אסורה לא רק לכתחילה, אלא פוסלת גם בדיעבד[13]. ומחשבה שלא לשמה היא גם כאשר חושב לשם קרבן אחר שהוא קדוש יותר מהקרבן שמקריב, כך, שלא שייך לומר שזוהי מחשבה פסולה, כי אם, מחשבה זרה, שאינה שייכת לענין זה.

ומזה מובן ששלילת מחשבה זרה נוגע לא רק בענין התפלה, שהו"ע עבודת הקרבנות ברוחניות[14] (ועאכו"כ שנוגע בקרבנות כפשוטם כנ"ל), אלא גם בכל ענין שבו עובד יהודי את ה' (בדוגמת עבודת הקרבנות) — שבשעת מעשה צריך להיות מונח לגמרי ("ליגן אינגאַנצן") בענין זה בלבד, ולא לחשוב על ענין אחר, שכן, עם היותו (לא דבר האסור, אלא) דבר המותר, ויתירה מזה, דבר המחוייב, מ"מ, כיון שאינו שייך להענין שעוסק בו עתה, הרי זה "מחשבה זרה" שמקלקלת את שלימות העבודה בהענין שעוסק בו עתה.

ד. וכל הנ"ל הוא הקדמה להבא לקמן:

כאשר יהודים מתאספים יחדיו — יש ענינים שמדברים בתור "התוועדות", ויש גם ענין של אמירת דבר־תורה, "מאמר".

והחילוק שביניהם — ש"מאמר" הו"ע של תורה (לא רק "דער אַרום"), ובמילא צריכים להיות הדברים מדוייקים ביותר, ונוגע יותר שימת־לב לא רק לתוכן הענינים אלא גם לכל פרט, משא"כ בדברים

8) ראה ספר הבהיר סי' מו (קט). ועייג"כ זח"ג ה, רע"א. ובהנסמן בלקו"ש חל"ב ע' 16 הערה 42.

9) ויקרא א, ט. ועוד.

10) פרש"י עה"פ. וראה בהנסמן בלקו"ש שם ע' 1 הערה 2.

11) לקו"ת פינחס עו, א. עז, א. עת, ד. ובכ"מ.

12) ראה תו"א ויקהל (בהוספות) קיד, ב. לקו"ת ראה כב, ד. ובכ"מ.

13) ראה ריש מס' זבחים. רמב"ם הל' פסולי המוקדשין רפי"ג־טו.

14) ראה ברכות כו, ב. זח"ב כ, ב. ועוד.

הנאמרים בתור "התוועדות", מספיק שיתאים תוכן וכללות הדברים, ואין הכרח וחיוב לדייק בכל תיבה ("זיין אויסגערעכנט מיט אַ וואָרט").

ולכאורה, יש מקום לומר שבמהלך ה"התוועדות" — שהיא למטה במדריגה מ"מאמר" — לא תקלקל המחשבה אודות המאמר. אבל ע"פ האמור לעיל — המחשבה על המאמר במהלך ההתוועדות, עם היותה מחשבה על ענין נעלה יותר, מ"מ, להיותה שלא במקומה, הרי היא בבחינת "מחשבה זרה" שמקלקלת בתכלית הכוונה של ההתוועדות.

ולכן, נקל יותר להתחיל בהמאמר מאשר להתחיל בהתוועדות — עם היות שהמאמר צריך להיות מדוייק יותר, נוגע יותר, ופנימי יותר מה"אַרום" של המאמר שהיא ההתוועדות, שאינה דורשת שימת־לב כמו מאמר — כי, כאשר ההתחלה תהי' באמירת המאמר, אזי החשש מפני בלבול המחשבה אודות ההתוועדות הוא במדה קטנה, משא"כ כאשר ההתחלה תהי' בהתוועדות, תבלבל המחשבה אודות המאמר ("ווי וועט זיך אויסשטעלן אין דעם מאמר").

ומטעם זה הסדר הוא — כפי שהי' נהוג מכמה שנים — שמתחילים באמירת המאמר, אע"פ שה"עולם" להוט יותר לשמוע ענינים קלים יותר, וכפי שמצינו בגמרא[15] ש"מקמי דפתח" "אמר מילתא דבדיחותא" — כי, כל זה הוא מצד השומעים, אבל מצד המדבר — הנה לאחרי אמירת המאמר, נקל יותר להתרכז בענין ההתוועדות, ולא להיפך.

*

ה. צוה לנגן (עוה"פ) ואמר מאמר ד"ה למען דעת כל עמי הארץ כי הוי' הוא האלקים אין עוד.

* * *

ו. במדרשי[16] חז"ל הקשורים בפרשת השבוע דמינה אזלינן (פ' חוקת) מבואר שענני הכבוד היו בזכותו של אהרן, הבאר היתה בזכות מרים, והמן הי' בזכות משה. וכשנסתלקו אהרן ומרים בטלו גם ענני הכבוד והבאר, וחזרו אח"כ בזכות משה[17].

והנה, הגם שהתורה היא חכמה, כמ"ש[18] "כי היא חכמתכם

15) פסחים קיז, א. וש"נ.

16) מכאן עד סוסי"ג הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 331 ואילך. במהדורא זו ניתוספו בשוה"ג עוד כמה ציוני מ"מ.

17) תענית ט, א.

18) ואתחנן ד, ו.

המלכות, וויל דעמאלט איז דער זמן פון הכתרת המלך, און ע"י תורה ווערט נמשך די הכתרה בפועל, דער תמליכוני בפועל, וואס דערפאר דארף מען דאך זאגן פסוקי התורה, דערפאר רעדט זיך אין די מאמרים די מעלה פון ספירת המלכות, ועד"ז רעדט זיך אין די מאמרים פון מוצאי יוהכ"פ דער ענין פון "לפני ה' תטהרו", וויל דעמאלט איז דער זמן אויף דעם, ועד"ז איז דאס בנוגע אלע מאמרים וואו עס רעדן זיך ענינים וואס זיינען שייך צו דעם געוויסן זמן, ועד"ז איז דאס בנוגע כללות התורה, אז עס איז דא א חלק וואס איז פארבונדן מיט דעם חלק הראש, וואס דערפאר איז דאך "חש בראשו יעסוק בתורה", וואס דאס מיינט כנ"ל אז ער לערנט דעם חלק הראש שבתורה.

עד"ז איז עס בנוגע דעם ענין, אז ע"י וואס מ'רעדט ארום דעם ענין ווי עס איז אין שרש ומקור, אז תהו שטייט אין א העכערן ביטול, "אע"פ דאיהו לא חזי מזלייהו חזי", פועל'ט עס אויך אויף די בהמה וחי' דא למטה.

דאס ווערט נתגלה בפנימי' התורה, "מאן דנפל מדרגי' איקרי מית", פועל'ט דאס אויף תהו אז אין איהם זאל טאקע נמשך ווערן דער ביטול, בדוגמא ווי מ'דערמאנט דעם נפה"ב זיין מקור, אז אופנים וחיות הקודש שטייען בביטול, פועל'ט עס אויך אויף דעם נפה"ב דא למטה.

עפי"ז איז פארשטאנדיק אז לפני מאה שנה האט מען געדארפט מודיע זיין אין וועלט אז די וועלט שטייט אין א ביטול נאך מערער ווי איידן, ווארום א איד האט א בחירה חפשית, איז ער עכ"פ בגדר אויף מקבל זיין סומאה, (ווי מ'געפינט דעם דין בא סוכה, אז אויב נאר עס איז בגדר קבלת טומאה, גייט עס שוין ארויס מגדר סכך וסוכה), משא"כ וועלט, וויבאלד עס איז א מציאות וואס "לא ישנו את תפקידם" דריקט זיך עס אויס אין א ציור פון ביטול.

דעריבער וויבאלד, עולם איז דאך מלשון העלם והסתר, האט מען געדארפט האבען אז א נשיא בישראל, און דורך איהם זאל עס אראפקומען בדורות שלאחריו, זאל מכריז זיין אין וועלט, אז דאס איז באמת תהו, און אז עס דארף ווערן א דירת קבע לו ית', עס דארף זיך אנהערן דער ביטול צו דעם יש האמיתי און תורת אמת זאגט: אז דורך דעם וואס אידן האבען מקבל געווען די תורה ע"מ צו באלייכטען דערמיט די וועלט, און מגלה זיין אין וועלט אז דאס וואס זי שטייט בביטול איז מצד דעם וואס עס איז דא א יש האמיתי, און דאס פועל'ט אין וועלט א ביטול בגלוי.

ע"ד ווי עס רעדט זיך אין די מאמרים, אז דער וימלוך איז בתוקף, עד"ז איז דער ביטול בתוקף, ממילא דארף מען ניט מלחמה האבען מיט וועלט, ווארום די וועלט איז בטל בביטול גמור להאדם, וואס "אתם קרוים אדם", וויבאלד תורת אמת זאגט אזוי, איז פארשטאנדיק אז אזוי איז דאס.

וויבאלד עס איז דערגאנגען צו אונז לאחר מאה שנה, יהי רצון עס זאל אזוי זיין בנחת ובדרכי נועם, און דאס זאל ארפגעטאן ווערן אין א אופן אז דורך "אמר מלכא" ווערט "עקר תורא", אן קיין טרחא יתירה, און דאס זאל ווערן דער "פנו דרך" אז אומר לצפון תני, און אויף דעם "קהל גדול יבואו הנה", און פון אלע ווינקלער זאל זיין דער "ואתם תלוקטו אחד אחד", בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

ד. איידער מ'קלייבט זיך צוזאמען מפינות רחוקות, וועט מען ריידען א ענין; און דאס איז בנוגע לקוטי שיחות, וואס אין דעם איז געווען "טענו חטים והודה לו בשעורים".

מ'האט אריינגעשיקט בריוו, היתכן לקו"ש זאל זיך אפשטעלן, עס איז דאך א גוטע זאך- לייגט זיך דאס בא מיר נאך פאר דעם, און נאך מערער.

[עס איז אמאל געווען א רב - ער איז שוין איצטער אויפ'ן עולם האמת - וואס ער האט געהאט א חוש הדיבור, און ער איז געווען א "פה מפיק מרגליות", האט אמאל פאסירט אז ער האט געדארפט אויסהערן דרשות פון אנדערע וואס האבען געהערט פאר איהם, און פאר איהם איז געבליבען צום סוף מערניט ווי א פאר מינוט, אז ער האט זיך געשטעלט ריידען האט ער אנגעהויבען ריידען גודל מעלת תק"ש, וואס דאס איז אז א צווייטער בלאזט און מ'דארף שווייגען, פאר הערן דעם קול השופר, באוויזט דאס אויף א גרויסען קב"ע, עד"ז - האט ער געזאגט - בנוגע זיך, אז ביז יעמאלט האט ער אנגענומען בפשטות אז די וואס הערן איהם זיינען צופריידען הערן, איצטער זעט ער...]

די אלע הסברות וואס מ'גיט, זיינען שלא במקומם, וואס מ'איז מסביר ווי גוט לקו"ש, וויס איך אויך ווי גוט דאס איז, און אדרבה איך קען נאך צוגעבען א "נופך מדילי", בפרט אז "אדם חס על מעשה ידיו", און אויך ידוע אז "אדם רוצה בקב שלו" מערער אפילו "מתשעה קבין של חבירו", וואס דאס איז אפילו בענינים גשמיים, כ"ש אין אזעלכע ענינים, וואס בנוגע לקו"ש פלעג איך זיי דורך לייענען און דורך לערנען מתחילה ועד סוף, מתחילה ועד סוף מיט אלע מראה מקומות, נאך דעם וואס עס האט זיך אפגעדרוקט, נוסף אויף דעם וואס איז געווען פון פריער...

די וואס באקומען וויס איך ניט וויפיל זיי לערנען דאס, מ'נעמט גלייך און מ'בינדט דאס איין, אדער אנדערע גיבען א קוק אין די קשיא, עס איז דא אנדערע וואס גיבען א קוק אויך די התחלת התירוץ, אנדערע וואס דערגייען עד האמצע, און עס איז דא אנדערע וואס קוקן ביז'ן סוף, בפרט דעם אופן ווי דאס ווערט צו זיי געשיקט, אז ניט זיי האבען דאס געבעטען, און די אדרעס האט מען אויך באקומען באופן כך וכך, ניט אז ער האט זיך געבעטען פאר דעם, און ווייבאלד ער באקומט דאס פארט, טוט ער א טובה און גיט א קוק אין דעם, אדער עס זיינען דא אזוינע וואס ווילען גאר יוצא זיין צוליב מיר, אבער עכ"פ מסביר זיין מיר די מעלות פון לקו"ש דארף מען ניט, און איך קען דאס מסביר זיין נאך מערער, ווארום איך האב געהארעוועט אויף דעם מיט די מ"מ, איז דאך מובן ומוסכם אז בא מיר איז דאס טייער.

מצד כמה סיבות זיינען אבער בא מיר געווארען ספיקות אין דעם ענין, צי מ'דארף דאס האבען, ע"ד ווי נאך כמה ענינים וואס בא מיר איז געווען בלי ספק אז דאס איז א דבר טוב, און טאקע גלייך פון אנהויב, האב איך געזען אין דעם הצלחה רבה, אבער וויבאלד איך בין דאך א נוגע בדבר, ווארום איך האב די זאך מחדש געווען, דערפאר האב איך אויף דעם אוועקגעשטעלט א בחינה, אזא שוערע בחינה אז בדרך הטבע וואלט געדארפט אויסקומען אז מ'זאל דעם ענין דארפען ממשיך זיין.

ע"ד ווי מ'פלעגט אמאל זאגען א מאמר חסידות בא יעדער התוועדות, אדער מ'פלעגט זאגען א מאמר פאר די תלמידים ביחוד חנוכה, אדער דאס וואס איך פלעג אויסלערנען א נייעם ניגון בכל שמח"ת, און איך האב זיך געקאכט אין דעם, אבער איך בין דאך א נוגע בדבר, און איך זע טאקע ניט וואס פאר א מקום לספק קען זיין אין זאגען חסידות, בא יעדער התוועדות.

לפועל אבער האט די בחינה געווירקען אויף ניט ממשיך זיין די ענינים, האב איך אבער געטראכט בא זיך וויבאלד איך וויס דאך אז דאס איז ענינים טובים פארוואס זאל מען דאס טאקע ניט וועלן.

איז אבער דא א מאדנע גמרא, די גמרא דערציילט אז עס איז געווען א צייט וואס מ'האט געדארפט אנקומען צו גשמים, איז מען געקומען צו חוני המעגל און ער האט מתפלל געווען, און עס איז געגאנגען גשמים, עס איז אבער געגאנגען צופיל גשמים האט ער געזאגט אז אידן קענען ניט מקבל זיין "רוב טובה".

לכאורה, איז ניט פארשטאנדיק דער לשון, ער האט געדארפט זאגען רוב מים אינם יכולים לקבל, אדער רוב גשמים אינם יכולים לקבל, איז אבער דער לשון "רוב טובה אינם יכולים לקבל", וואס לכאורה איז ניט דאס דער ענין, ווארום רוב גשמים קען מען ניט מקבל זיין, אבער ניט רוב טובה? דערפון איז אבער א סימן אז בא חובי המעגל איז געווען בפשטות אז "רוב טובה" קען מען ניט מקבל זיין.

בא מיר איז בפשטות עד היום הזה אז זאגן א מאמר חסידות בא יעדער התוועדות איז א דבר טוב ויציב ונכון וכו', וואס דערפאר האב איך געמאכט אויף דעם א בחינה וואס אין דרך הטבע האט עס געדארפט ארויסווייזן אז אזוי זאל אנגיין, אבער לפועל איז ניט אזוי געווארן, שמוגל איך אריין אמאל זאגען א מאמר אין א שיחה אדער כעין וכו'.

עד"ז אז לקו"ש איז א דבר טוב ונכון איז ניטא אין דעם קיין שום ספק, עס איז מערניט וויבאלד מ'איז בלויז א בשר ודם, קען זיין א זאך מיט א טעות אמאל, און דאס דרוקט מען דאך ניט צוליב מיר נאר אז אנדערע זאלען דאס אויך לייענען און לערנען, און איך האב מודיע געווען און מפרסם געווען מיט א פאר חדשים צוריק, אז שבת בראשית ענדיקט זיך דאס, און אז עס איז דא א בחינה אויף דעם, וואס דאס וועט וויזען די הוראה צי מ'זאל דאס ממשיך זיין, און אין דרך הטבע האט געדארפט פאלען די הוראה לטוב, ווארום עס איז ניט געווען קיין שום מקום בדרך הטבע אז דאס זאל ניט קענען אויסגעפירט ווערן.

עס איז ניט ח"ו אז מ'זאגט אז זיי האבען געמיינט מיר טאן "צולאכעס", צי עד"ז, אדער עס איז א ענין וואס בא א צווייטען לייגט זיך אז עס האט געדארפט זיין אנדערש, נאר דער טייטש איז אז מ'האט זיי ניט דערלאזט מלמעלה דאס טאן כדי איך זאל ארויסנעמען די הוראה.

ענטפערט מען מיר אז לקו"ש איז א גוטע זאך, אבער ניט וועגן דעם רעדט זיך, האט מען מיר געענטפערט אז פב"פ לערנט פשט אין די הוראה באופן אחר, אבער ווי גערעדט איז דאך דאס א הוראה פאר מיר ניט פאר יענעם, און איך האב לכתחילה געזאגט אז איך זע ניט קיין אנדער פירוש אויף דעם ענין.

ווייל מען מיר מסביר זיין אז לקו"ש איז א גוטע זאך, דאס איז א זאך וואס אלע זיינען מסכים, אדער א צווייטער האלט אז די הוראה איז באופן הפכי איז דאס אבער ניט אים קיין הוראה, נאר פאר מיר, און עס איז א שאד וואס מ'איז מבלבל אנדערע מענטשען אויף שרייבען ברירו, איך האב ניט צו זיי "ונבא עליהם ברכה", עס האט אבער ניט קיין שום שייכות צו דעם ענין.

לכאורה איז דאס א ענין פון "רוב טובה", נאר "רוב טובה אינם יכולים לקבל".

דערנאך איז פאראן דערביי א ענין צדדי, וואס איך האב שוין אמאל מעורר געווען אויף דעם, אמאל איז געווען א סדר, אז אנדערע פלעגן לערנען תו"א, און די שפעטערדיקע וואכען לקו"ת, אדער די מאמרים וואס האבען א שייכות צו א פסוק פון די סדרה, אז עס איז ארויס לקו"ש, איז א סימן אז דאס איז דער לימוד פון דער וואך, און ער איז נאך שפיץ חב"ד און טענה'ט וויבאלד פב"פ האט געזאגט מ'זאל דאס אפדרוקען אויף די וואך, איז א סימן אז דאס איז נוגע די וואך.

אבער באמת, איז א גאנצע וואך טראכט ער וויבאלד מ'דארף לערנען לקו"ש לערנט ער שוין ניט קיין תו"א ולקו"ת, לקו"ש לערנט ער אויך ניט, אז עס קומט צווישען מנחה און קבלת שבת גיט ער א קוק די שיחה.

די אידנציקע הסברה איז דעם אז "רוב טובה אינם יכולים לקבל", עס איז מערניט א כאב לב, א צובראכענקייט פון דעם וואס עס איז נפסק געווארן די מאמרים

אין יעדן פארבריינגען, ועד"ז בנוגע לחנוכה ועד"ז בנוגע ללקו"ש, און אזוי
ווי עס איז שמח"ת וועט עס קיינעם ניט שאטען.

אזוי ווי עס גייט א נייער יאהר, זאל מען לערנען די מאמרים פון תו"א
און לקו"ת און די דרושים וואס שטעלן זיך אויף די פסוקים פון דער פרשה, "והפך
בה והפך בה דכולא בה", און עס וועט ניט זיין קיין צייט אויף שרייבען ברירועלעך
דאגה'ן אז א צווייטער זאל האבען לקו"ש, ושלום על ישראל.

און מכאן ולהבא זאל מען ריידען נאר וועגן דברים המשמחים בגשמיות וברוחניות.

ויה"ר אז איך זאל זוכה זיין אז די זאכען וואס איך האב מחדש געווען אין
די לעצטע צוואנציג יאר, וואס זיינען נאך ניט נתבטל געווארען, אז זיי זאלען
ניט נתבטל ווערן.

און עס זאל זיין א שנת אורה און שנה פון די אלע כ"ב אותיות וואס עס
רעכענט זיך אויס, ביז א שנת תורה, סיי אין תורת הנגלה און סיי אין תורת החסידות
ובשופי, און מ'זאל איינעמען די וועלט, דורך "אמר מלכא עקר טורא", וואס דאס
ווערט דורך תורה, "תען לשוני אמרתך", און מאכען פון דער וועלט א "דירה לו
ית' בתחתונים", בקרוב ממש.

(כ"ק אד"ש התחיל לנגן ניגון כ"ק אדמו"ר מהר"ש (באמצעיתו)).

ה. צוה לנגן ואמר את המאמר ד"ה ביום השמיני עצרת וגו'.

ו. מ'האט דאך פריער גערעדט בענין שמח"ת אז אידן פרייען זיך מיט דער
תורה, וואס דערפאר איז דער לשון "זמן שמחתינו" לשון רבים, אז ניט נאר אידן
פרייען זיך, נאר אידן פרייען זיך מיט תורה ביידע צוזאמען, אז דורך דעם וואס
אידן פרייען זיך מיט די תורה, באקומט די תורה א ספעציעלע שמחה אין אידן.

בשעת עס איז דא שמחה זיינען דעמאלט אלע ענינים בהתרחבות ובהתפשטות,
אע"פ אז א "תלמיד היושב לפני רבו" דארף דאך זיין "שפתותיו נוטפות מור", בהקדמה
לזה דארף אבער זיין א "מילתא דבדיחותא", כדי אז דער לימוד זאל זיין כדבעי,
מ'זאל דערגיין די הלכה באמת לאמיתו, ווארום אזוי קען דאך זיין "אלו ואלו
דברי אלקים חיים", און אעפ"כ דערגייט מען ניט צו דעם בירור ההלכה, עס קען
זיין "הללו מטהרין" והללו דער היפך, בשעת דער לימוד איז אבער מתוך שמחה,
דעמאלט איז דער לימוד ניט נאר אין א אופן פון "אלו ואלו דא"ח", נאר עס ווערט
"והוי' עמו - שהלכה כמותו בכ"מ".

בדוגמת שם הוי', וואס ער איז למעלה מהתחלקות, ער איז דער שם העצם און
דער שם המפורש, ווי דער רמב"ם איז מבאר דעם חילוק פון קדושת שם הוי' און שם
אדני, וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז דער לימוד אין א אופן פון "והוי' עמו"
איז העכער פון דעם אופן פון "דברי אלקים חיים"; ווארום אע"פ ביידע זיינען
אופנים אין לימוד התורה ווי מ'זעט אז מ"ת האט זיך אנגעהויבן מיט "אנכי הוי'
אלקיך", מיט ביידע שמות, אבער אעפ"כ איז דער לימוד בבחי' הוי' העכער, און
צו דעם קומט מען צו, דורך שמחה, דורך דעם קומט מען צו בירור ההלכה און ידיעת
הפס"ד.

עד"ז איז דאס בנוגע שמח"ת: דער אופן הלימוד בתורה איז דאך אז פריער
לערנט מען תושב"כ און דערנאך תושבע"פ, ווי דער סדר השנים איז אז "בן חמש
למקרא" און "בן עשר למשנה" און "בן חמש עשרה לגמרא", עד"ז איז אין תושב"כ
גופא די התחלה פון בראשית און די פסוקים שלאח"ז, דערפאר איידער מ'הייבט אן
לערנען בראשית דארף זיין שמחה, און דאס פועל'ט שמחה אין לימוד פון תושב"כ
און תושבע"פ.

הדורות שלפנינו, שהרי כל הענינים העיקריים שהיו צריכים להתייגע עליהם נעשו כבר, ועכשיו יכולים אנו ע"י תנועה קלה, ללא יגיעה גדולה, להרויח גם את כל מה שנעשה בדורות שלפנינו ע"י ריבוי יגיעה, כיון שאין המצוה נקראת אלא על שם הגומרה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "קול ביער"[165].

* * *

לה. כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר מאמר שני — ד"ה על כן קראו לימים האלה פורים[166].

[כהקדמה ובסמיכות לאמירת המאמר, כאשר רצינות ודביקות מיוחדת נראתה על פני קדשו — פתח כ"ק אדמו"ר שליט"א וסיפר:

בתקופת המהפיכה ברוסיא לאחרי מפלתו של הקיסר, הורה כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע להחסידים להשתתף בבחירות שנערכו במדינה. ובהתאם לכך הגיע למקום שבו התקיימו הבחירות גם אחד החסידים שהי' מופשט לגמרי מהוויות העולם, ולא ידע כלל מה מתרחש במדינה — שהרי צריך הוא לקיים את ההוראה של הרבי, וכמובן, לאחרי הקדמת טבילה במקוה וחגירת אבנט, כראוי לקיום הוראה של הרבי. לאחר שעשה מה שצריך לעשות בשביל הבחירות, כפי שהורו לו חבריו — ראה אנשים עומדים ומכריזים "הוּרַה", ועמד גם הוא והכריז: "הוּרַע, הוּרַע, הוּרַע"...

(כל המסובים עמדו והכריזו בהתרגשות: "הוּרַע, הוּרַע, הוּרַע". ומיד לאח"ז פתח כ"ק אדמו"ר שליט"א ואמר את המאמר[167])].

אחרי המאמר צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון שלש תנועות (דהבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן). ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (וצוה לכפול בבא הרביעית — ג"פ). "ניע זשוריצי כלאָפצי".

* * *

---

165) ראה גם שיחת פורים תשי"א סכ"ח (תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ס"ע 325). שיחת יו"ד שבט סל"ד (לעיל ח"ז ע' 336).

166) המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ויצא לאור ב"קונטרס פורים תנש"א" (נדפס לעיל ע' 15 ואילך. סה"מ מלוקט ח"ה ע' קפח ואילך).

167) ראה ב"פתח דבר" למאמר הנדפס בקונטרס הנ"ל, ש"אמירתו היתה קשורה, כנראה, עם המאורעות שאירעו בתקופה ההיא עד למפלתו של המושל דמדינה ההיא שהי' צורר ישראל כו'"*.

---

*) ע"ד פרטי המאורעות — ראה בארוכה ב"כפר חב"ד" פרשת תצוה תשנ"ג (גליון 563). המו"ל.

ישראל שמעבר למסך הברזל מיד העריצים – מבקש הוא ברכה להצלתם מיד שונאיהם.

אחר השיחה אודות המעות (לקופת בחורים) אמר לא' קחו לחיים בבוס גדול, והשי"ת יתן לכם הצלחה גדולה, אח"כ אמר לא זמן ארוך ראיתי משל מר"פ קאריצער כתר מלכות יקר מכל וכל המשתמש בתגא כו', במגילה בהכתר איז א גאנצער טומל מ"מ אמר ר"פ קאריצער מלך שפושט כתר לכאו' צריך שילביש על ראש השר, והמנהג שמלבישו על פלאָקין והטעם הוא שאם ילבשו על ראש השר יוכל השר לחשוב שהוא המלך וכשלובשים על פלאָקין, א פלאָקין בלייבט א פלאָקין (לענין מה אמר איני יודע)

אמר שאצל פורים הסדר שאין אונס כרצון איש ואיש (לענין לחיים), סיפר שפ"א אמר אדמו"ר לא' למסור שיחה' גראף ולא הבין האיש ושאל האיש מה זה נוגע ומסר לו עוה"פ ע"י הטלפון שגראף הוא ר"ת געזונט רייך און פרום, בנוגע לענין לבסומי ע"י שינה (ראה בפנים הספר ע' 192) אמר: פה באמעריקא המנהג אויפצוהויבן די העענט וע"כ מי שרוצה לישן יגבי' יד שמאל ומי שרוצה בשמחה יגבי' יד ימין מ'מיינט אז ס'איז א דואק ס'איז א הלכה פסוקה שיוצאים בשינה.

אמר לא' שישתה כוס מלא כי כלי שרת מקדשין מלא דוקא, לא' משיקאגא אמר שיהי' גביר ויתן מחצה על קופת אדמו"ר, לר"פ לעוויטין אמר שיאמר לחיים כמנהג פאריז, יחזקאל בראד שי' אמר לחיים ואמר שמכתב האחרון מרוסי' הי' שלא יהי' פארבינדונג עמהם, וענה אד"ש כשהלכו ישראל בגולה אמר הקב"ה לירמי' או דורך דיר וועלן זיי האבן א פארבונד אדער איך וועל האבן מיט זיי א פארבונד וענה לו ירמי' טוב יותר אתה, צוה לנגן אני מאמין.

בחור א' ביקש ברכה שהי' צריך לילך לצבא, ואמר אד"ש שמסתמא כשיבוא חזרה יבוא צו אחסידישער פארבריינגען.

בשעה הרביעית לערך נשען כ"ק אדמו"ר שליט"א על ידיו הק' לכמה רגעים, וניכרה על פניו הרצינות והדביקות המוכרת שכמותה רואים לפני מאמר, ולפתע פתח ואמר: כאשר הפילו את הקיסר "הצאר" ברוסיה, נערכו שם בחירות ואל החסידים הגיעה הוראה מהרבי (מהורש"ב) נ"ע להשתתף בבחירות. דבר ההוראה הגיע גם אל אחד החסידים שהיה מופשט לגמרי מהוויות העולם, עד שלא ידע בכלל מה מתרחש במדינה. אבל, כיון שהייתה הוראה מהרבי, הלך לקיים אותה בדחילו ורחימו. תחילה הלך לטבול במקווה, ואחר-כך חגר את אבנטו והלך למקום הבחירות. כשהגיע, לא ידע מה בדיוק עליו לעשות, כיצד בוחרים, ובמי עליו לבחור וכו'. אבל, כיון שבמקום הבחירות פגש בחסידים נוספים, הורו לו הללו מה לעשות. ובכן, תיקן החסיד את אבנטו, ועשה מה ששאר חבריו עשו. אחרי הבחירות, צעקו כולם "הורה, הורה, הורה" [=קריאת עידוד], וגם החסיד צעק עמם: "הוא רע, הוא רע, הוא רע"...

מילים אלו האחרונות, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א מתוך דביקות איומה, תוך שהוא מצמיד את כפות ידיו זו לזו ומפנם בחוזקה לימינו, למולו ולשמאלו.

[במאמר המוסגר: כעבור יומיים, י"ז אדר, הודיע הרדיו הממלכתי של מוסקבה ש"לפני יומיים" – היינו, במוצאי פורים, בזמן ההתוועדות! – חלה מנהיג ברית-המועצות סטאלין ימ"ש ואיבד את הכרתו... למחרת, בי"ח אדר, נמסרה ההודעה האמיתית: סטאלין מת! כך הסתיימה פרשת עלילת-הדם הידועה דאז, שנודעה בשם "משפט הרופאים", שהחלה בכ"ו טבת תשי"ג. העצורים היהודים שוחררו, ותמה תקופה נוראה בחיי יהודי רוסיה].

מיד אחר כך החל כ"ק אדמו"ר שליט"א באמירת מאמר נוסף [יש לציין, כי חוץ מהפעם הזו, לא אירע עד עתה שכ"ק אדמו"ר שליט"א יאמר **שני** מאמרי חסידות באותה התוועדות]. ד"ה "על כן קראו לימים האלה פורים" (המאמר התארך כ-12 מינוט). בברכת-המזון (כרגיל לחש אחר ה"ברשות") אמר לרב חודקוב שיאמר בקול רם "ועל הניסים". אח"כ חילק בעצמו כוס של ברכה. ההתוועדות הסתיימה לערך בשעה 5, ובסיומה מסר לרב חודקוב שיכניסו ראשי פרקים מהשיחות.

ש"פ ויק"פ, מברכים חודש ניסן: באמירת ההפטרה של פרשת החודש התחיל (כמנהג האשכנזים) בפסוק "כל העם", וסיים (גם כמנהג האשכנזים) בפסוק המסתיים "מאחזותו", ובכל הקטע האחרון בבה הרבה, וכמעט שאי אפשר הי' לשמוע את הקריאה.

בעת ההתוועדות הי' תרעומות של שני חסידים ואמר אד"ש שיחה בנוגע לזה: שבהנוגע למצרים, אנו מוצאים שיכול לבוא בקהל ה' בדור שלישי, והטעם מפני שעשו טובה בעד ישראל, ולכאורה לא התכוונו לזה אבל מפני שבפועל עשו במילא מקבלים ע"ז ועאכו"כ בהנוגע יהודי, וואס צוליב וואס זיינען מיר געראטעוועט געווארן הש"ת מילין, ולא נשארנו עמהם אלא מפני שמוטל עלינו שלידות, אויסצופירן כ"א בד' אמות שלו, לברר, והיאך מתאים שא' יתערב בריב לא לו, ומי אנו לאמר, אז דער צווייטער טויג ניט, ווייל עס געפעלט עם ניט וועלכע ר"ת"ס תפלין ער טראגט?! (שיחה זו דיבר בהתרגשות וכן הי' ניכר בידיו הק').

אור לב' ניסן: הרב שמואל לוויטין נכנס אל כ"ק אדמו"ר שליט"א וקיבל מעות עבור משקה, להתוועדות לרגל ההילולא של אדמו"ר מהורש"ב. כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לו שהבחורים יחלקו משניות פרק א' או ב', ושיהיו כולם נוכחים בעת ההתוועדות ולא יסתובבו. גם נתן לו צילום מאיגרת בכתי"ק מהורש"ב (שכתב לרב מיכאל הכהן מפולדא) על-מנת שיקרא אותה בהתוועדות, וכן ציוה ללמוד את הקונטרס שנדפס לקראת ב' ניסן.

ליל י"ב ניסן: זקני אנ"ש נכנסו לבקש מאמר דא"ח, ואמר להם שלא התכונן, ושיאמר דא"ח באחרון של פסח "און וועט אַריינפירן לענין זה".

י"ג ניסן: אחר תפילת מנחה שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א מי נוסע לאפיית מצה בערב פסח, וציוה לערוך רשימה מהבחורים.

ערב חגה"פ: בביעור חמץ הביט משך זמן על האש, עד אשר נשרף החמץ לגמרי. אח"כ אמר "כל חמירא וכו'" וביטל: "אַ כשר'ן און אַ פריילעכן פסח". בשעה שתיים חילק מצות שנאפו בערב פסח, ובירך כנ"ל. אח"כ הלך וכשבא בחזרה, אחרי השעה ארבע, וראה שממתינים כאלו שטרם לקחו, אמר לר' בערל יוניק: "וואָס ווילן זיי פון מיר, איך האָב נאָך היינט גאָר ניט געגעסן".

ליל א' דחגה"פ: אחר התפילה הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א לראות את הסדר שעורכים הבחורים בבניין "בית רבקה", לא רחוק מהישיבה. הת' דוד ראסקין הי' הממונה וסידר הכל. כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס גם לתוך המטבח והביט בכל הפינות וחייך, כשראה שהניחו את המרור על הקערה בגביעים של נייר, שאל לטעם הדבר, וכשענו שזה בכדי שלא תהי' מצה שרוי' אמר שהנהגה זו לא ראה אצל חותנו הרבי, ולמה לחדש דברים, ובכלל, הרי אין זה כבוד המצוה, ומצד שרוי' הרי הרבי נהג לנער, ויכולים להניח על ב' או ג' ניירות. בשעת הביקור עוד לא הספיקו להניח את היין על השולחן, ושאל היכן היין והוסיף: "מסתמא וועט איר דאָך ניט פראָווען דעם סדר אויף מילך... נו, אַ כשר'ן און אַ פריילעכן פסח, איר